NA OBOU POLOKOULÍCH

3 1761 05912805 8

PG
5069
M3N2
1918
c.1
ROBARTS

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

ALEX S. HAVRLANT

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/naoboupolokoul00mach

Na obou polokoulích

NAPSAL

JOSEF MACH

CHICAGO, ILL., 1918
NÁKLADEM ČESKÉHO ÚSTŘEDNÍHO KNIHKUPECTVÍ
1825 South Loomis Street

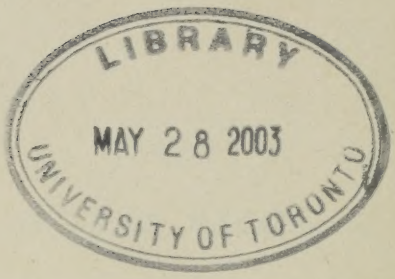

COPYRIGHT 1918

BY THE

BOHEMIAN SOCIALIST PARTY

ŽIVOT A BÁSNICTVÍ LYRICKÉ

Nejsem příliš starý, jak by se snad zdálo,
nešediví ještě havraní můj vlas.
A přec, vzpomínám-li, není toho málo,
co jsem všecko prožil za dost krátký čas.

Pod pochmurným nebem vymřelý kraj nízký,
kde vše prokleto je, kde nic nevzpučí,
smrt kde na pocestné číhá nad bahnisky,
šílenství kde láká ve své náručí,

kde jak bledý přízrak ve vzduchu se vznáší
světa celého i vlastní nicota,
a kde v křižovatkách upomínky straší—
toť přibližný obraz mého života.

Kolik bouří přešlo přese mne a s každou
nevylíčitelný zmatek v duši padˊ.

Kolikrát už chtěl jsem skončit sebevraždou,
na vždy v konec světa odjet kolikrát!

Zlému snu je roven život, jejž jsem prožil,
katastrofy trapné, žaly nelidské.
Výsledky těch krisí po čase jsem vložil
v nesčíslné svoje básně lyrické.

Lyrika teď ovšem pramálo se cení,
pro básníka však to nejlehčí je věc.
Ač v ní zpravidla nic dohromady není,
autorovo nitro zračí se v ní přec.

RODINNÉ ZÁLEŽITOSTI

Z lásky k příbuzenstvu a z úcty povinné
opěvám záležitosti své rodinné,
do kterých vlastně nikomu nic není.
Mnohému však snad budou k poučení.

Pocházím z rodu velmi počestného.
Počínaje již od dědečka mého
byli jsme slavní. Abych nemluvil dlouze,
o dědečkovi je mi známo pouze,
že jezdil světem a že jednou na své cestě
byl přítomen v jednom uherském městě
(tak aspoň mi to doma vypravovali)
když zrovna tam na rynku popravovali.
Ne snad dědečka. Pouze jakéhos loupežného vraha.
Dědeček, jehož památka mi povždy drahá,
neměl nikdy vražedné a loupežné plány.

Za to dědeček z maminčiny strany
byl koňský handlíř. V Boleslavském kraji
si dosud lidé o něm povídají.
Pomocí těchto koňů se obohatil.
Bohužel, za krátký čas všecko ztratil,

neboť prohrál o trhu v Boleslavi
v kartách peníze, chalupu, koně i krávy
za jednu noc. To byla katastrofa.
Dědeček nes' ji s klidem filosofa
a potom umřel. Nás, pozůstalé truchlící,
učinil universálními dědici.

Co říci o mém strýci nebohém?
Byl velký atheista před Bohem.
On zvláštní cestou dospěl k atheismu:
Jakýsi chlapík o půlnoční kdys mu
portmonku ukradl'. Strýc můj od těch chvil
byl atheista a nic nevěřil.

Co mě se týče, mám ještě bratry dva.
Oba jsou starší a lepší nežli já.
Neb zatím co já pořád nejsem ničím,
mí bratří, jak to níže stručně líčím,
se neztratili v světa kruhu širém.
Já měl jsem býti c. k. officírem
na přání rodiny a hlavně mojí matky.
Však z vojny brzy do civilu zpátky
jsem při příležitosti spěchal prvé.
Mně protiví se prolévání krve.
Pak oddal jsem se umění a vědě
nějaké místo dostati si hledě,
bych živ byl, jak se na člověka patří,
neb aspoň tak jak moji starší bratří.
Ti oba vedou živobytí řádné,
nedělají hlouposti ni dluhy žádné,

nic zlého na ně nelze povědĕti.
Jeden z nich dokonce má už dvě děti.

Však všichni tři z rodu počestného
přec máme něco společného.
Zlákat se nedáme do ženských tenat.
Ni jeden z nás doposud není ženat.

VEČER

Ve přítmí modravém se úzký pokoj smrákal.
Vlahý dech jarního večera okny splýval.
Klavíru hlas melancholicky plakal
a suggestivně srdce rozechvíval.

Co vše v něm zpívalo! Sen mládí, touha tichá,
vzlyk prvních sklamání i kouzlo lásky prvé,
radost i žal, odříkání i pýcha,
i nespoutaný, vášnivý hlas krve.

To zpíval život v rytmu rozechvělém,
svým smutkem lkal a trpytným smíchem lákal,
co zatím někdo v koutě sešeřelém
do dlaní hlavu tisk a zdálo se, že plakal.

POSLEDNÍ DOPIS

Poslední dopis v zmatku horečném
píši ti, milá, bez ladu a skladu.
Je příliš málo místa v srdci mém
pro moji lásku a pro tvoji zradu.

Dnes do Vltavy skočím po hlavě,
bych klid a utišení našel dole.
V anatomickém zítra ústavě
ležet už budu na pitevním stole.

Ležeti budu ztuhlý, mlčící.
A s profesorem v odpolední chvíli
z prvního roku přijdou medici,
by něčemu se na mně přiučili.

Hrabati budou se v mých vnitřnostech
s nožíky v ruce, s viržinkami v hubě
a mluviti o různých hloupostech
a vtipkovat a smát se při tom hrubě.

Tak, dříve nežli přijdu do hrobu,
přec mohu něčím užitečný býti,

neb mnohou zajímavou chorobu
na mrtvole mé možno objeviti.

A z čeho strach jsem míval za žití,
tomu teď po smrti přece nevyhnu se:
můj mozek musí vědě sloužiti,
pečlivě uložený v špirituse.

Srdce mi vyjmou, a v něm, zkrváceném,
srdeční budou konstatovat vadu.
Nějakým hloupým, latinským pak jménem
pojmenují mou lásku a tvou zradu.

LOUČENÍ S DÍVKOU

Rychlovlak na mne čeká na kolejích,
milá mi říká, abych nastupoval.
Nemýlím-li se, v plných tvářích jejích
jsem dokonce i slzu zpozoroval.

Milenko, s bohem! Musím odcestovat,
odjíždím v dálku, bůh ví, kdy se vrátím,
a čert ví, jak se tady budeš chovat;
možná, že na mne zapomeneš zatím.

Opouštím tebe v trapné nejistotě.
Jak beze mne se bude tobě vésti?
Zdá se, že strach mne přímo jímá o tě.
Kéž osud laskavý dá tobě klid a štěstí!

Jen jedním jsem si jist, až budu v širém světě,
přes všechny pochyby jen to vím jistojistě:
At' kamkoli tvůj osud zavane tě,
nevěrná budeš mi na kterémkoli místě.

HERMINA HUBERHAUEROVÁ

V Inšpruku na Leopoldstrasse
dům zelenavý vypíná se,
stojí tam zrovna na rohu.
O věcech, jež se sběhly kdys tam
obšírně vyprávět se chystám,
vždyť sám jsem v tom hrál úlohu.

Už mnoho roků teď je tomu.
Do zeleného toho domu
se právník jeden stěhoval.
Ten Ludvík Schick se jmenoval.
Byl židem jun tak jmenovaný,
ač jinak neměl závadu,
byl regulárně obřezaný
dle mojžíšského obřadu.
Pětatřicet tam zlatých platil
na celou stravu měsíčně.
Když nestudoval zrovna, krátil
si dlouhou chvíli rozličně.
A často večer po klekání,
když jedl svoji večeři,
tu z nenadání bez klepání
vstoupí jakýs mladík do dveří.

Podivný půvab dýchal z něj.
Měl intelligentní obličej
a nosil cvikr na nose.
Schickovi často zdálo se,
že dříme v něm kus genia.
Ten mladík byl jsem totiž já.

Krajané, kteří v cizině
žít musí, mají jedině
tu radost: U večerní době
se slezou někde dohromady
a pohovoří o tom sobě,
co ve světě se děje všady.
Pije se víno červené
a na Čechy se vzpomene.
My s Schickem tak jsme sedávali
za večera a vzpomínali
na svoje Čechy vzdálené
a pili víno červené.

Večeře Schicka Ludvíka,
jenž vůbec nebyl velký jedlík,
nebyla nikdy veliká:
kus masa zpravidla a knedlík.
Však on byl spokojen, což věru
též jinou mělo příčinu.
Kvartýrská měla hezkou dceru,
šestnáctiletou Hermínu.
Hermína Huberhaurová
gracie byla hotová.

Musím se o ní zmínit šíře.
V křesťansko-katolické víře
pečlivě byla vychována.
Následkem toho byla panna.

Tyrolsko země pobožná je,
řekl bych skoro nebeská.
Tam každá dívka nevinná je,
obzvláště když je nehezká.
O Hermíně však nutno říci,
že byla vskutku krasavicí.
Všech svodů světských střežila se,
před spaním raději modlila se.
Když muže shlédla na ulici,
tu cudně zraky sklopila,
Schickovi také se zardělou lící
večeři na stůl nosila.

Zde příhodná by byla doba
podotknout, že my dva jsme oba
velicí byli neznabozi,
jak mnohý z vás a jiní mnozí.
To vlivem moderních je knih,
jež mládež chtivě čte a v nich
v své zaslepené důvěře
nachází návod k nevěře.
Já také směrů těch byl ctitel,
a rovněž Ludvík Schick, můj přítel.

Řádnými jsouce atheisty
plán pojali jsme hnusný z míry,
že Hermínu, ten kvítek čistý,
od pravé odvrátíme víry,
a dle toho, jak uvidíme,
k nevěrectví ji obrátíme.
Lehké to ovšem nebylo,
však nám se to dost dařilo.
Já obracel ji odpoledne,
však Ludvík Schick vždy dopoledne.
Přijala plna nadšení
to naše nové učení.

II.

Minula zima. A zas Vesna
do alpských přišla údolí.
Hory se probouzely ze sna,
sníh kryl už pouze vrcholy.
Rok školní ke konci se chýlil
a přišel blahý zkoušek čas,
a student, jenž si nepopílil,
ted' v obavách se trapných třás'.
Tu jednoho dne z nenadání
Schick Ludvík, který jiný byt
měl zatím už u jiné paní,
přišel mne náhle navštívit.
(U paní Huberhauerové
již bydlil podnájemník jiný,

pan Straširybka z Kdýně Nové,
též krajan z české domoviny.)
Schick usedl na mé kanape tu
s tajemným svitem ve zraku,
za cigaretou cigaretu
si kroutil z mého tabáku.
Řekl jsem, aby neotálel
říci mi, co ho ke mně vede.
Chvíli se ještě sem tam válel,
pak řekl, maje tváře bledé:
"Pamatuješ se na Hermínu?"
—Zajisté.—"Nuže, dívka ta
minulý týden, milý synu,
povila zdravá dvojčata.
Sám v zásluhu si nechci klásti
ten čin neb nejsem darmochleb.
Blah je, kdo pěstoval své vlasti
jen jednu růži, jeden štěp.
By spor snad nebyl o rodiče,
já v případě tom vím si rady,
a co se alimentů týče,
můžem je platit dohromady.
Myslím, že to tak správné jest.
Za stejnou vinu stejný trest." — —

Resignovaně vzdych' jsem jen
a byl jsem se vším srozuměn.
Všeliký odpor byl tu marný.
S Schickem jsme zašli do vinárny,
a postavy dvě ztrápené

pili jsme víno červené.
Seděli jsme jak zařezaní.
Čas na hodinách míjel líně.
V tom do dveří vlít' z nenadání
pan Straširybka z Nové Kdýně.
"Přátelé, vy zde při víně?"
tak volal udýchaný všecek,
"A zatím slečně Hermíně
umřelo jedno z těch dvou děcek!"

Dojati velmi slovy těmi,
my zůstali jsme chvíli němi.
Dobrý můj přítel, Ludvík Schick,
mlčel jen krátký okamžik.
Pak z kapsy šátek vytáh' hbitě
a začal vzlykat křečovitě:
"Ach, to bylo to moje dítě!"

Já, mladík pranic netušící,
jsem zřel naň s udivenou lící
a nedovedl pranic říci.

Schick celý rok pak nosil smutek.
Já zatím z Tyrolska jsem utek.

ZÁLOHA

Dnes, myslím, už to vypravovat mohu,
co stalo se mi v červnu měsíci.
Zas do redakce šel jsem pro zálohu,
jak chodí všichni větší básníci.

Redaktor nerad psal mi poukázku,
já k slečně pokladní s ní běžel ke kase.
Ta byla taková (ta slečna), že jsem lásku
v svém srdci opět cítil po čase.

To anděl byl. Ne, archanděl. Či cherub?
Já zapředl s ní ihned rozhovor,
a zvěděl, cherub tento že je z Všerub.
Všeruby v horách jsou. Tot' tedy diblík z hor!

Co krásy v sobě taká bytost chová.
Tot' ideál ten, jejž jsem vídal v snách!
Prý jmenuje se Olga Rubešová.
A já zas jmenuji se Josef Mach.

Ochotně pak mi vyplatila pětku.
Kapsa má ztichla. Ne však srdce mé.

Já prohlásil jsem, že bych beze svědků
rád se s ní sešel. Kde se sejdeme?

Ona se zarděla a potom řekla: "Budiž!
Tak třeba na Karlově náměstí.
Tam stále chodí lidí dost a tudíž
se nemůže stát žádné neštěstí."—

Karlovo náměstí jest velmi vzhledné.
Květinky voní, zelená se keř.
Židličky jsou tam. Kdo si na ně sedne,
dá za hodinu bábě dvouhaléř.

Na židličku jsem s dívkou onou sedl.
I za ni zaplatil jsem dvouhaléř.
Spletené řeči o lásce jsem vedl
a šeptal tiše: "Věř mi, Olgo, věř!"

K manželství nedošlo však mezi námi.
Vždyť já se ještě ženit nemohu.
Však aspoň jsem si jako pumpař známý
vzal na manželství od ní zálohu.

ZIMNÍ VEČER

Svítilny hoří třesavě,
mráz zkřehlé údy jímá.
V ponuré noční záplavě
mlčící město dřímá.

Truchlivě hvízdá v ulicích
píseň zimního větru,
na zmrzlé zemi leží sníh
zvýší celého metru.

V takové době dobře je
u teplých sedět kamen.
Snad aspoň trochu zahřeje
v nich praskající plamen.

Z minula staré dopisy
přikládám do plamene.
Co všecko v také chvíli si
člověk zas připomene!

Druh z dávné doby píše tady
o dumách svých a nadšení,

že zasvětit chce život mladý
ideálnímu snažení,
o touze po svobodě ryzí,
jíž dobudem! "Vždyt' mládeži
budoucnost všecka náleží!"
Jak je mi dnes to všecko cizí!

Mládeži, s Bohem. Do horoucích kamen
list za listem tak spěje.
Vesele praská papírový plamen,
však nezahřeje.

Zde dopis od mé první lásky!
Stále prý na mne vzpomíná,
na naše řeči, na procházky.
Tot' radost její jediná.
Že do "Bludníka" chodí ráda
tam, kde je naše lavička,
pohádku máje tam prý spřádá
si její snivá hlavička.
Že věčnou bude láska její,
že jenom smrt nás rozdvojí!
—Jak divně dnes ta slova znějí.
Už odpočívej v pokoji,
ty mrtvá lásko! Do horoucích kamen
zažloutlý lístek spěje.
Vesele praská papírový plamen,
však nezahřeje.

Hle, matčin švabach v tomto listě.
Proč prý tak dlouho nepíši?
Pět neděl prý už tomu jistě,
co o mně pranic neslyší.
"Jsou v Praze prý zas demonstrace,
ty ale drž se stranou všeho.
K zástupům moh' bys přimíchat se
a zaplésti se do něčeho.
Bydlíš li v jiné ulici,
tedy nám adresu svou pošli.—
Post skriptum: Ti dva králíci,
cos v létě přines', oba pošli."

Králíci, s bohem! Do horoucích kamen
list za listem tak spěje.
Vesele praská papírový plamen,
však nezahřeje.

Truchlivě hvízdá v ulicích
píseň zimního větru.
Na zmrzlé zemi leží sníh
zvýší celého metru.

Tak výsměšně a divoce
kol oken vítr letí.
Strom, jenž moh' nésti ovoce,
své holé sklání sněti.

Přísahy, naděje, pocely,
jak to vše bývalo krásné!
V šedivém chladnoucím popeli
poslední jiskřička hasne.

ZKAŽENÁ DOBA

V květu mládí bouř mne sklála mnohá.
Vše jsem ztratil. V srdci jen jsem nes'
víru v boha. Nemít víry v boha,
pane bože, kde bych už byl dnes.

Víru chráním si jak světlo očí,
věrným synem svaté církve jsem,
ačkoliv též věřím, že se točí
a že kulatá je naše zem.

Teď však lidstvo příliž zkaženo je,
nepůjde-li brzy do sebe,
potom více nežli pochybno je,
že z nás někdo přijde do nebe.

Andělem se stát věc není snadná,
těžká pro pohlaví obojí:
nemůže být andělem z žen žádná,
z mužů žádný o to nestojí.

Také Karel Pelant z Ameriky
divné zanáší k nám učení,
k bezkonfessi svádí katolíky,
navádí je k mrtvol pálení.

Neschvaluje církev katolická,
když se mrtvý ohněm pohřbívá;
ona, pokud sahá paměť lidská,
spalovala jenom za živa.

Teď však—pomyslím-li, hrozně je mi—
volní myslitelé zarytí,
nežli dát se zahrabati v zemi,
radě prý vůbec nechtí zemříti.

K čemu by však vedla negace ta,
každý domyslí si dojista:
Ke strašnému přelidnění světa.
Už teď je dost nouze o místa!

BALLADA SVATOHORSKÁ

Třetí den již v chrámu klečí,
třetí den již ruce spíná.
Nejkrásnějších proseb řečí
vzývá matku Boha Syna.

Třikrát šla již ke zpovědi,
třikrát šla již k přijímání.
V tváři žlutá bledost sedí
od postu a od nespání.

Večer v klenby chrámu splývá,
oltář září v svíček jase,
s oltáře se Panna dívá
a jak zdá se, usmívá se.

Jako přízraky se týčí
z temných koutů bílí svatí.
Starý kostelník už s klíči
chrám se chystá zavírati.

"Povězte mi, matko drahá,
jaký bol vám srdce kruší,
jaká sudba přeneblahá
dolehla na vaši duši?

Vím, jsme všichni lidé bídní,
každého nás osud zmáhá.
Proč však vy tu celé tři dni
modlíte se, matko drahá?"—

"Já jsem sprostná žena z lidu;
minulý rok jsem se vdala.
Muž mne rád má. Žal ni bídu
u něho jsem nepoznala.

Bůh nám žehná. Dítě pouze,
to nám nechce uděliti.
A já přišla v zbožné touze
dítě sobě vymodliti."—

—"Přemocná je matka boží,
každý žal i bolest tiší,
kdo v ni důvěru svou složí,
toho jistě neoslyší.

Vy však marně lkáte tady!
Časy plynou a se mění.
Ten zrzavý páter mladý,
co zde dřív byl, už tu není."

JARO

Jaro započíná dvacátého března,
příroda se budí, všecko pučí.
Mnohý student snaživý ted' sezná,
na zimník co zastavárna půjčí.

Svěží zeleň svítí z luk a polí,
země voní, slunce hřeje krásně.
Míza stoupá. Na redakční stoly
hromadí se erotické básně.

Stromy a též keře raší v parku,
kosi v nich už brzy zahvízdají.
Na lavičkách večer plno párků.
Čápi teprv později přilétají.

Vlaštovky už mladým hnízdo staví,
budku družce upravuje špaček.
Mladé dívky pletou mužům hlavy,
zvláště, nenosí-li šněrovaček.

Jaro čas je zasvěcený lásce.
Vím to z vlastní zkušenosti, neb jsem

zamilován též. Vždy na procházce
čeká na mne moje milá se psem.

Hledím na ni jako na světici,
to je u dívek mým zvykem vždycky.
O psu jejím také mohu říci,
že mi nanejvýš je sympatický.

Říká se sic, že pes je tvář němá,
rád však hladím jeho kožich černý.
Dověděl jsem se dnes o něm z Bréma,
že tvor velmi chytrý je a věrný.

Pse mé milé! Moje sympatie
k tobě rostou i můj obdiv velký!
Věrnost tvoje bod snad jediný je,
v němž se lišíš od své velitelky.

ZPOVĚĎ

Co chovám v srdci hlubokém,
chci, milá, říci ti zcela.
Jsem absolutním otrokem
tvé duše a tvého těla.

Co spatřil jsem tě, neznámá
mne touha rozechvěla.
Kéž bys jen taky, milá má,
mne vyslyšeti chtěla!—

To je má zpověď. Všechen cit
a duše má je v ní celá.
Teď k přijímání můžem jít.
Ovšem pod způsobou těla.

Z BIBLICKÉ DĚJEPRAVY

I.

VÁNOCE

"Běh času roven řeky toku.
Než obrátíš se, deset roků
je pryč a mimo nadání
zas máš tu lidu sčítání.
Jet' nutno v evidenci vést,
kolik nás v světě vlastně jest."

Tak svatý Josef vzdychl sobě,
když sedl u večerní době
si k novinám a v těchto čet',
že má být spočten celý svět.
Augustus císař nařízení
takové vydal. Bez prodlení
se každý za tím účelem
má odebrati v rodnou zem
a v obec, kde se narodil.

Josef hned nakvašený byl.
"Už po krk toho mám já taky,
co vymýšlejí na chudáky
si tihle velcí páni v Římě.
Jsem dobrák, to však dopálí mě,
nastoupit tuhle cestu velkou
zrovna ted', když mám před veselkou."
(Byl tesař, poctivý a chudý.
Poctivým zle se vede všudy,
v Americe i v Nazaretě.
Tak už to chodí na tom světě.)

Tak lál a bručel na úřady
a na výnosy slavné vlády.
Však východ z toho nebyl jiný.
Zanechal svojí tesařiny,
sebral své všecky úspory
a přes doly a přes hory
šel do Betléma. Na cestu
vzal Marii, svou nevěstu.

Nad Marii svět vezdejší
neviděl dívky krásnější.
Nadzemský téměř půvab z dětských
jí lící zářil v rajské kráse.
Postavou z dívek nazaretských
jí žádná nevyrovnala se.
Vlas tmavý byl. A do očí
stín padal hustých obočí.

Nic zvláštního to proto není,
že Josef v ní měl zalíbení.

*

Noc byla studená a němá,
když dorazili do Betléma.
Sníh drobný vzduchem poletoval
a za mraky se měsíc schoval.
Čas pochmurný a nemilý.
Tu a tam ještě svítili.
Je věru těžko pocestnému
za noci nocleh hledati.
Jsou srdce chladná k stesku tvému,
pomoci nikdo nedá ti.
Na mnohé dvéře zaklepali,
však všude se jim tvrdě smáli.
Konečně, zapuzeni všudy,
znavené složili své údy
ve starém chlévě opuštěném.
Byl chatrný a vystlán senem.
A u dřevěných jesliček
stál podle vola oslíček.

Trampotám nikdy konec není
a tak i zde na dovršení
všech útrap, jichž už bylo dost,
radostná přišla událost.

Znavena k smrti, rozechvělá,
v sychravé noci uslyšela

zalkání první svého děcka
nejkrasší dívka nazaretská.

Josef se divil, a ne málo,
jak se to vlastně všecko stalo.
Však, ač měl malou radost z toho,
nelámal si s tím hlavu mnoho.

Pastýři, kteří blízko tady
se svými nocovali stády,
poctili návštěvou je svojí,
jak v písmě svatém psáno stojí —

Korunované hlavy všady
se do všeho též pletou rády,
i do čeho jim pranic není.
A tak i v tomto okamžení.
Tři králové sem od východu
ze vznešeného přišli rodu.
Neví se však, kde vedli vládu.
Jeden z nich byl prý černý vzadu.
Dítěti dary podávali
a důležitě kolem stáli.
A u dřevěných jesliček
stál vůl a vedle oslíček.

II.

MLÁDÍ JEŽÍŠOVO

Kdo dětí neměl, nemá zdání,
jak těžké je jich vychování.
Z té nejkrásnější theorie
se dítě mnoho nenaučí.
Neb život trochu jinačí je
než moudrost, jež se v školách učí.
Dá najíti se vskutku stěží
výchovy správná methoda.
A přec, jak čteme, v dětech leží
budoucnost všeho národa.

Též vychování Ježíše
nebylo zrovna dokonalé.
Přispělo k tomu nejspíše,
že Josef vedl málo stálé
živobytí a vybývalo
mu na ty věci času málo.

Tak, ještě když byl Ježíš mlád,
Josef byl nucen do egyptských

krajin na rychlo utíkat,
z důvodů asi politických.
Stíhala ho, což fatální je,
Herodesova policie.
Několik roků vzdálen světa
žil v nuceném tom exilu.
—Tak Ježíš prožil mladá léta
v půvabných krajích na Nilu,
kde háje palmové a houští
zírají v modrých vodstev klid
a vážně na pokrajích pouští
dumají stíny pyramid,
kde lotosu květ zkvétá svěží
a kalich zvedá k měsíci
a ve stříbrných nocích kněží
jdou v staré chrámy, mlčící.

Tak uplynula mnohá léta
než mohli se do Nazareta
vrátit a v středu svého lidu
žít v pokoji a blahém klidu.

Zde do školy dán Ježíš taky.
A nutno říci, mezi žáky
nebýval nikdy poslední.
Nadání jevil nevšední.
Byl vnímavá a vtipná hlava.
Osvojil všechnu moudrost sobě
a brzy věděl, jak se stává,
víc nežli učitelé jeho.

(To doposavad v naší době
není nic příliš nesnadného.)

Však horší bylo při tom, běda!
že byl též velký neposeda,
a učitelé jeho milí
trápení měli s ním co chvíli.
Všetečně leccos od nich zvídal
a vzdorně někdy odpovídal.
Ledacos se mu nelíbilo,
co jiným téměř svato bylo.

O nepřístojných věcech bádal
a s učiteli rád se hádal,
vše vykládal si dle své hlavy,
nu, zkrátka, rebelant to pravý.
O svaté víře pochyboval
a vůbec podivně se choval.
Všemu chtěl nejlíp rozuměti.
Byl jiný nežli všecky děti.

Též mimo školu se tak choval
a všecko v městě kritisoval,
úřady, kněžstvo, Velkou Radu
a ve všem nějakou zřel vadu.
To způsobilo značný zmatek
v hlavách všech nazaretských matek,
jež varovaly víc než dosti
své syny, aby vystříhali

se Ježíšovy společnosti.
Však chlapci na to málo dbali.

Když jeho matka dověděla
se o tom, vyděšená celá,
rukama bolně zalomila
a sama k sobě hovořila:
"Ó, to je pro mé srdce mnoho!
Bůh ví, co bude z hocha toho!?
Ó vědět jenom, odkud bere
buřičské svoje nápady!
Dělá si nepřátele steré
a štve na nás jen úřady."—
Obrátivši se k Ježíšovi
mluvila k němu těmi slovy:
"Kdo do všech rýpá, ten si škodí.
Víš, tak už na světě to chodí,
a nikdo z nás to nepředělá.
Možná, že ty máš pravdu zcela,
však říkati to nemusíš.
Líp, když si to jen pomyslíš!
Neškodíš sobě jedině,
škodíš tím celé rodině.
Děláš nám spoustu obtíží!—
Kde skončíš?—Někde na kříži!"

VE ŠPANĚLSKU

Na svojích cestách šest dní celých
stráviti musil jsem ve Španělích.
Interessantní byl už můj příchod
do této země, kde žil Don Quixote.
Právě se totiž po starém zvyku
pořádaly tam zápasy býků.
(Přezábavné jsou zápasy býčí,
které se citu lidskému příčí.)
Vstupného musil jsem zaplatit deset
španělských mincí, tak zvaných peset.
Nelituji jich. Celkem vzato
stála ta podívaná za to.
V aréně vedle mně na hlavě hlava,
pokřiky, smích a ržání a vřava.
Ten španělský vzruch a nadšení ryzí
nám lidem severním zcela jsou cizí.
Vedle mne seděla, zjev plný krásy,
Španělka jedna s černými vlasy,
s černými vlasy, plnými vůně,
s velkými zraky, jako dvě tůně,
ve které člověk opojen kles' by.
Znáte přec Zuloagovy kresby?

Při východu mi v zástupů shluku
pevně a pokradmu stisknula ruku.
Pod nebem posetým hvězdnými roji
kráčel jsem s neznámou známostí svojí.
Na konci města se zahrada tměla
v tajemných stínech ztopená celá.
Do šera vonného fontány zněly.
Tu ona začala: "Torero smělý . . ."
Vpadl jsem v její vášnivý vzdychot:
"Já nejsem torero, spíše Don Quixote.
Myslím, že vůbec pro zápasy s býky
talent bych jevil jen neveliký . . ."
Obšírně chtěl jsem jí vyprávět dále,
že nám lidem severním cizí jsou . . . Ale
v tom ona s divným a nemístným smíchem
vstala a zmizela v soumraku tichém . . .
Myslila snad, že mi — osude kletý!
cizí jsou všecky španělské vzněty?

JEDNOROČNÍ DOBROVOLNÍK

Já často v době odpolední
dumám o smyslu života,
jenž jednotvárný je a všední,
nesmysl, sen a nicota.
V takové chvíli zřím to jasně.
A nepíší-li zrovna básně,
sem tam se po pohovce válím,
myslím na světa mizerii,
na bezbarvé dny, které žiji,
a minulé si časy chválím.
Se smíšenými pocity
si vzpomínám na doby ty,
kdy žil jsem ještě na vojně
bezstarostně a pokojně.
A ve vzpomínkách zas a zas
mně zdává se, že jako v snách
hejtmana svého slyším hlas:
"Natuerlich! Freiwilliger Mach!"

To hodný pán byl. Při cvičení
on našel ve mně zalíbení.
V každičkém téměř okamžiku

měl jméno moje na jazyku.
Mne sekýroval a, ne málo!
A kdykoliv se něco stalo,
co bylo proti reglamá,
kdo moh' být vinen nežli já?
Když někdo salvu pokazil
a na střelnici místo v cíl
do oken střelil pánubohu
(já ne, to odpřísáhnout mohu),
když někdo na execíráku
vykročil — místo levou — pravou,
nebo dokonce při haptáku
ramenem pohnul nebo hlavou
hned hejtman plil a šklebil líc,
a kníry sobě povytáh'
a začal řváti z plných plic:
"Natuerlich! Freiwilliger Mach!"

Já brzy jsem měl toho dost
a simuloval churavost.
Smutně, jak měl bych úbytě,
jsem kráčel k "marodvisitě."
Raubitschek, lékař plukovní,
konstatoval hned akutní
a nebezpečný zápal plic.
Mně ovšem nescházelo nic.
Však v garnisonní nemocnici
jsem ležel s utrápenou lící,
vstříc hledě teskně době příští,
kdy zase budu uzdraven

a musím z nemocnice ven.
Bylo to velmi dojemné.
Setnina zatím na cvičišti
lítala sem tam beze mne.
Hejtman s ní jezdil jako vzteklý,
a jak mi potom druzí řekli,
co chvíli začal řvát, až strach:
"Natuerlich! Freiwilliger Mach!"

Teď už jsem dávno v civilu,
však velikého rozdílu
v tom novém nenalézám stavu.
Jak na vojně dál ztrácím hlavu
a cokoli ať podnikám,
já nikdy nevím, kudy kam.
A častokráte v krušné době
já vzdychám: běda!—vzdychám: ach!—
a žádné rady nevím sobě.
Natuerlich! Freiwilliger Mach!

BOUŘE

Přijď, bouře vítězná, a v blesků zažíhání
krev zapal umdlenou a oheň do žil vlej!
Své písně jásavé pusť na mne požehnání,
ve vášeň zuřivou mé nervy rozehrej!

Svým deštěm obrodným sleť v ulice měst šerých
na křídlech plamenných a hoř a nič, pal!
A vrhni jiskru svou do srdcí tisícerých,
by z setby ohnivé nádherný požár vzplál!

A barev přeletem a tonů zavýsknutím
vzduch dusný čekáním ať blesk tvůj rozvíří!
To bude chvíle ta, v níž rudým zaplanutím
v nejprudčích žárech svých má touha zahýří!

A v květů vonný sen a v klasů požehnání
ať život zadýchne pak září kouzelnou!
Přijď, bouře vítězná, a v blesků zažíhání,
v přívalu světel svých spal celou duši mou!

PŘÍJEZD DO AMERIKY

A vystoupiv z lodi, zde stojím uprostřed jednoho
z největších měst,
jež, hučíc jak obrovský jícen, se představuje mi krásně.
Ulice rozbíhají se v dálku a každá z nich delší jest
—o mnoho, o mnoho delší než řádky jsou této básně.

Anglickou řečí mluví lidé, kteří chodí ulicemi těmi.
Mísím se mezi ně s dychtivostí a se zvědavostí velkou.
A téměř zapomínám na svoji rodnou a vzdálenou zemi,
jež leží pod docela jinou zeměpisnou šířkou a délkou.

Vždyť' totéž nebe zde nade mnou rozklenuto jest
a tytéž hvězdy svítí zde do snů mých romantických.
Pouze jich více jest. A to o osmačtyřicet hvězd
na vlajce Spojených Států Severoamerických.

U LIŠČÍ ŘEKY

Vzduch lahodný a čistý je,
obloha jasná je a měkká.
Trav vůně vane z prérie
a tiše plyne Liščí řeka.

V plamenech slunce zapadá,
obloha v krvi stopena je.
Poklidná, smírná nálada
na strunách srdce něžně hraje.

Červánků oheň zarudlý
jak oheň svítí na hladině
a čarovně se zrcadlí
ve zracích mojí přítelkyně.

Poslouchám na půl ucha jen
řeč její hravě povídavou.
A z dávných časů zvláštní sen
v té chvíli táhne mojí hlavou.

Sen, kterak před sto lety tu
rudochů kmeny ještě žily,

a v doutnajícím přísvitu
hasnoucích ohňů tábořily.

Cval koní zníval po lesích
jak při pochodních v záři blesků,
neb to byl čas, kdy každý z nich
jít musil na válečnou stezku.

Stih' syny pouště osud zlý,
záhuba jejich byla blízká.
Přesile bílé podlehli.
Vyhrálo křest'anství a whiska.

Tak sny si předu z večera,
co ticho kráčí po krajině.
Červánků žhoucích nádhera
rozlita hoří po hladině.

Rudě se čeří vody chlad
při západního větru vanu.
To rdí se na ní ještě snad
krev povražděných Indiánů.

NOC V CHICAGU

Noc bezhvězdná je. Ale dole město
nesčíslnými světly plane všudy.
Noc bez hvězd je. Okamžik tento jest to,
kdy na lov chodí zlé i krásné pudy.

Pořádní lidé spějí u svých rodin.
Opilci bdí a popíjejí v barech.
Ven vylákána temnem pozdních hodin
jde ulicemi neřest ve všech tvarech.

Ctnost nedočkavá na bílých sní ložích,
po hříchu touží a se hříchu leká.
Dobráci myslí si: "Jsme všichni v rukou božích."
Pod mostem lupič na svou obět' čeká.

Obchodník chladný zisk svých spekulací
za spuštěnými sčítá záclonami.
S úsměvem na rtech po denní své práci
lid mladý spěchá na své noční flámy.

Vyvrhel lidský pěti dílů světa
se k rozkoši či ke zločinu chystá,

a jako hmyz, jenž k světlu lampy vzlétá,
jdou lehkomyslníci v hanby místa.

Brutálně hudba zní a tanec smysly zpíjí,
drsný to paskvil o lásce a síle.
Lhát lásku namáhají s apathií
se prostitutky barevné i bílé!

A všecko opřádá svou smyslností
omamný parfum poskvrněné krásy,
zatím co venku káže o mravnosti
nějaká ženská od armády spásy.—

Ze starých vlastí lodi zatím plují
sem přes oceán, jenž je kdesi v dálce.
Město plá světly: Krásný drak v své sluji
hltavě čeká na přistěhovalce.

V LINCOLN PARKU

Amerika je vskutku zvláštní zem,
kdo přijede sem, ten to teprv vidí.
Nejvíce ze všeho jat bude údivem,
co je zde všude prominentních lidí.

Prominentní jsou zde snad všichni lidé.
Však prominentnější jsou zvířata.
Do Lincoln parku kdo si někdy vyjde,
rád jistě potvrdí mi slova ta.

Do Lincoln parku rád si zajdu časem.
Tolik jsem zvířat nikdy nevídal,
všech barev, tvarů, zemí a všech pásem:
lvy, soby, medvědy, papoušky, a tak dál.

Slon ze všech nejlepší je, celkem vzato,
je zábavný a směšný převelice.
Zove se "Vévodkyně." Jediná to
šlechtična, již jsem dosud poznal v Americe.

V Lincoln parku je pobyt velmi milý.
Příjemný vánek od jezera duje.

Barevných gentlemanů (mnohý bílý
též, myslím) tady spousta promenuje.

Jezera půvab nelze říci slovy.
Až k obzoru se táhne pláň ta širá
a září jasem jako perleťový
knoflíček na košili Všehomíra.

A pak vše pokryje se šerem večerním.
Vzduch vlahý je a teplý jako z jara,
Velký Vůz třpytí se na nebi severním.
(Či říká se snad tady Velká Kára?)

Tou dobou domů jdu se svojí přítelkyní.
Jak ve tmách jezero plá jejích zraků svit. . .
Ó kéž by svolila, bych směl se šťasten nyní
v hloubi těch tmavých zraků utopit!

DIVADLO

Byl jsem zas jednou v divadle,
bůh ví po kolikáté,
na číslovaném sedadle
na levo v řadě páté.

Možná, že právě hraný kus
byl podle mého vkusu.
Zábavnou v zdejším stánku Mus
je většina všech kusů.

Na jevišti se mluvilo,
na jevišti se hrálo.
Obecenstvo se bavilo.
Já z toho měl však málo.

Nevěděl jsem, kam s nohama.
Sedadlo bylo tak těsné.
Dlouhé mé nohy, toť kletba má!
Dlouhé mé nohy, toť děsné!

A tak mi náhle napadlo
(člověk teď teprv to vidí),

že bylo tohle divadlo
stavěno pro malé lidi.

Kus hraný byl snad z nejlepších,
a jistě obstojný byl.
Nebýti dlouhých nohou mých,
snad by se mi byl líbil.

Trpělivě jsem poslouchal.
To strašná námaha je!
Na jevišti se mluví dál.
Na jevišti se hraje.

Teď konec je. Členstvo se děkuje,
pochvalu publika klidí.
—Tohleto divadlo vskutku je
stavěno pro malé lidi.

ROZJÍMÁNÍ PODZIMNÍ

Podzimní mlhy ulicí se plouží,
nálada všude vládne truchlivá,
a poněvadž se noci kvapem dlouží,
je přirozeno, že dne ubývá.

Listí už dávno spadlo se všech stromů,
zima už, myslím, není daleka.
Někdy je tak, že nevyhnal bys z domu
psa, dokonce ne ani člověka.

Pro staré mládence je vskutku nejsmutnější
podzimní doba ze všech ročních dob.
Zvlášť já, jenž nejsem ještě dlouho zdejší,
samotu svou teď cítím dvojnásob.

Můj pokoj smutný je a opuštěný.
Když vkročím do něj, chlad mne zarazí.
Pustě zří na mne čtyři holé stěny.
Nevisí na nich ani obrazy.

"Života způsob nutně musím změnit,"
tak často říkávám si z večera.

Největší chuť bych měl se třeba ženit.
Snad vezme si mne dívka některá.

K svatbě s ní půjdu, vezmu černý kabát,
a radostí se zrak můj zasměje,
až v radnici nás oddá soudce Sabath
a nebo Uhlíř. Mně to stejné je.

Manželský certifikát obdržíme
a domů půjdeme s ním nadšeně.
V bytě ho pěkně někam pověsíme.
Ať aspoň něco visí na stěně.

MUŽ A ŽENA V MANŽELSTVÍ

Polepšil jsem se. Je to vzácnost
mne v kavárně zřít. Na domácnost
si ponenáhlu pěkně zvykám,
vždy doma jsem a nejdu nikam.
Klid najde člověk kýžený
jen doma v teple u ženy.
Jím ve dne vše, co uvaří mi,
a hloupostmi ji bavím svými.
Spát v noci nemohu-li, tu jí
tiše a kajicně vypravuji,
ježto je rozumná a hodná,
co vyváděl jsem za svobodna.

Však je s ní někdy také potíž;
v rozpaky uvádí mne totiž
tím, že je příliš zvědavá
a stále se mne vyptává
na zvláštnosti a zvyky země této,
chce vědět důkladně, jak vlastně je to.

V povaze mojí nijak to není,
když někdo žízní po poučení,

abych ho odmít'. I když je to má žena,
proč nemohla by být mnou poučena?
Nejsem skoupý na slovo a proto
odpovídám jí asi toto:

"Má milá ženo, Amerika
se zemi, v které teď žiješ, říká.
Je velká v rozměrech i v kráse
a Krištof Kolumbus nazývá se
muž, který odkryl tuto pevninu.
To výborný byl muž a za vinu
nelze mu klásti
pozdější vývoj naší nové vlasti.
Když on sem přijel, žily tady kmeny
Indiánů. Kulturou nedotčeny
nedovedly se po evropsku chovat,
a poněvadž je nešlo deportovat,
byly pouze zbaveny svého panství,
dílem pak obráceny na křesťanství,
a nebo povražděny. A tak zbyli
jsme jenom my zde, Evropané bílí,
pod jejichž civilisací utěšeně
rozkvétá Amerika více méně.

Amerika jest zemí možností.
A v řadě amerických zvláštností
jmenovati chci pro větší úplnost
železné mosty a svobodomyslnost,
k jichž vytvoření je potřebí dosti
důmyslu a též vypočítavosti.

Kdo přijede sem z Evropy,
ten ovšem stěží pochopí
podivnou tuto zemi svobody.
Apropos: Mezi různými národy
žijí zde také krajané moji, Češi.
Rozumný národ. Nejvíce při nich těší,
že nedbajíce zpátečnických hlasů
vždy kráčejí s duchem času.
Mají své kavárny a bary,
své kostely i pivovary,
své věřící i atheisty,
své skandály i denní listy,
své umělce i své básníky.
Těch je zde počet veliký
a každý z nich je chvalně známý.
Tak maně jenom napadá mi
Havránek. U politého stolu
mnohou jsme číši pili spolu.
A ted' pomysli si,
dollar mi v slabé chvíli půjčil kdysi
a já mu ho dosud nevrátil.
Připomeň mi, bych zaplatil
mu příležitostně tento dluh.
Jet' Havránek velmi citlivý duch."

Takovým způsobem vypravuji
své ženě a ji poučuji.
Obšírným tímto výkladem svojím
zvědavost její upokojím,
ač vím, že za chvíli z nenadání

projeví nějaké jiné přání.
Onehdy na stěnu pokoje našeho
jsem pověsil portrét Tolstého.
Teď však na výslovnou žádost své ženy
sejmouti jsem ho musil s té stěny.
Resolutně mne k tomu vybídla.
Má strach, aby se na něm nezhlídla.

PŘI "PRODANÉ NEVĚSTĚ"

(Dru. J. E. S. Vojanovi.)

Jak vlahé vlny proud by náhle tebe ovál
v ledové poušti, kde jsi dlouho strádal,
jak drahé ruky stisk by tebe poceloval
ve chvíli přetěžké, kdy smutek na vše padal,
jako by známého tě větru závan vzal—
a s tebou stanul v kraji zcela jiném,
kde prvně děvče své jsi zulíbal
tam doma nad Berounkou pod Tetínem.

V pohnutí radostném, za něž jsem, žel, se styděl,
když hudby čaromoc mne v pouta svoje jala,
modravý šátek jsem kdes v modré dáli viděl,
jak naše maminka ho tenkrát nosívala,
a pole viděl jsem, kde v praskot zlatých klasů
zněl hmyzu zpěv a jásot skřivaní,
ta pole, kterými za oněch dávných časů
nás děti vodila, a její usmání.

A jak zněl hudby vítr a tonů vroucí nával,
já lesních stromů šum jsem slyšel nad hlavou,
jak v ony dny, kdy otec ssebou brával
mne do vsi přes pole zavlhlou doubravou.

A zřel jsem vše, co navždy v nenávratné
hlubiny padlo: nevinnost a dětství,
i vše, co přišlo pak a co snad bylo špatné,
smír, hoře, cynismus a vztek a pokrytectví.
A znovu prožil jsem své prvé lásky zmatek,
květ citů, pochyb květ, jenž pošpiněn v prach klesl,
svou květnou neděli a též svůj velký pátek,
a cestu křížovou, po níž jsem kříž svůj nesl.

Náš kraj jsem viděl zas a jeho podzimy,
jež slunným tichem se v luh nesly utichlý,
když konec prázdnin byl, údery ostrými
když větry říjnové do lesů zadýchly.
A věcí truchlivost a něhu rozloučení
a jízdu do Prahy, kde jiný život vřel,
kde o mém mladistvém a krásném poblouzení
kameny hovoří—to vše jsem zase zřel,
já zase Prahu zřel a západ nad Petřínem,
studentských nálad zas rozkvetly pomněnky,
a promenády zřel, kde pod závojů stínem
s Jeníky koketují Mařenky.

Zas bezstarostný hlas jsem zaslech' starých druhů,
zas český vzduch mi stoupal do hlavy,
zas meze kvetoucí jsem polabských zřel luhů,
Ještěda obrysy a stráně Vltavy.
A duši mou zas náhle rozechvělo,
co včera myslil jsem, že víc už nebolí.
A nostalgicky srdce se mi rozželelo,
proč nikdy v Čechách jsem se nepodíval do
Babiččina údolí.

A jak zněl hudby vír a tonů vroucí nával,
myšlenek spletených mi hlavou letěl roj
a v procitnutí zlém jsem stěží rozpoznával,
že sedím v Chicagu ve státě Illinois.—

—Jak divno člověku, když náhle pomyslí si,
že svět jest jinde, zde že dobou touto
se píší noviny a tisknou časopisy
a lidé sedí u kamen a čtou to.

NÁŠ ADVENT

Křtitel Jan, jak v bibli čte se, předpovídal,
Mesiáš že brzy přijde vytoužený.
Předchůdcem byl Krista. Kobylky jen jídal,
chodil ve velbloudí srsti oblečený.

Také tady v české Americe naší
neustále slyšet toužebné je hlasy
po nějakém velkém, mocném Mesiáši,
který český živel zvedne zde a spasí.

Spasitel však nejde. Předchůdcové sami
razí teprv cestu budoucímu muži.
Neživí se sice jak Jan kobylkami,
ale chodí aspoň ve velbloudí kůži.

SYLVESTROVSKÁ ELEGIE

Zas rok jeden zmírá. Člověk zří, jak stárne,
mrzoutství a skepse stává se mu zvykem.
Vyhýbá se lidem, ví, že je vše marné.
Nejlépe se ještě baví s pohrobníkem.

V plamen kamen hledím. Kavalkáda pestrá
upomínek starých před zraky mi letí,
jak jsme bouřívali kdysi na Sylvestra,
když jsme byli asi osmnáctiletí.

Myslili jsme tehdy: celý svět nám patří.
K půlnoci když číše k přípitku jsme vznesli,
každý z nás byl básník, každý z nás pil za tři,
druhu druh jsme v náruč a pak pod stůl klesli.

Krásná doba básní, pitek, písní, lásek!
Volný byl's jak pták a starost neměl's jinou
než kde rychle novou sekeru bys zasek',
nebo proslavil se jinou oslovinou.

Krásná dobo květů, přátel, snů a číšnic,
kde je verš, jenž všechnu bizarnost tvou poví?
Nerozvážlivostmi vesele se pyšnic
mládí v třesku sklenic vítalo rok nový.

To vše už je dávno. Už to pravda není.
Kde je verš, jenž pěl by o tom elegii?
V plamen kamen hledím v tichém zamyšlení,
zatím co zas jeden starý rok v dál míjí.

Já jsem taky starý. Vše je staré vlastně.
Nadšení už dávno vychladl žár mocný.
Květy nevoní mi. Více nežli básně
plní ted' mou duši spolek výpomocný.

Srdce sic je zdrávo (všechny žhoucí plamy,
jež v něm plápolaly, ztišily se totiž
během doby šťastně), pouze s ledvinami,
když rok nový slavím, mívám jakous potíž.

Kde jsou dávní druzi? Zmizeli mi v dálce
rozmeteni vichrem do všech úhlů světa.
Shnili v úřadech či padli v této válce,
která, jak jest známo, trvá už tři léta.

Kam se podělo vše? Kde jsou ony číše,
z kterých jsem kdys píval? Kde slova těch písní,
které jsem kdys zpíval? Marně ret můj tiše
zanotovat chce je—hlas se v hrdle tísní.

V plamen kamen hledím. Čas utíká krásně.
Nutno skončit toto rozjímání noční.
Chop se, brachu, číše ku konci své básně
a sám sobě připij v noci novoroční.

ČESKOAMERICKÁ VĚTĚV

I.

(1913)

Na osamělé větvi této
květ z jara vůní nedýchá,
a nikdy z ní, když přijde léto,
zpěv ptačí nezní do ticha.
Bez mízy, listů, bez účele
k obloze chladné, zachmuřelé
ční větev, která usýchá.

Šum větrů, který z dálky duje
přes moře, pláně, pohoří,
o krásách světa vypravuje
a o životě hovoří.
Však schnoucí větev osamělá
se nepohne. Je zlhostejnělá.
V ní zájem zhas' a nevzhoří.

Pták zpěvavý když na ni sedne,
tu ovane ho chlad a mráz.
Znavené křídlo rychle zvedne

a spěšně letí dále zas.
Jak žalobný zpěv elegický
či jako výsměch pamfletický
zní ustrašený jeho hlas.

Té větve truchlé živoření
je hořký paskvil na život.
V ní vznětu, ruchu, síly není
a zatrpklý jest její plod.
Housenky, mšice, parasiti
se pouze na ní šťastni cítí
a ssají z ní jak o závod.

A jednou vichr přižene se
a smrti píseň zahude
Bouř poslední se nad ní snese.
Staň se tvá vůle, osude!
A větev zvadne, zhyne, spadne
ku zemi cizí, zemi chladné,
však v pádu šumět nebude.

Tak lhostejně, jak žila kdysi
pražádné touhy necítíc,
setlí a se zemí se smísí
a nezbude z ní zcela nic.
A bezohledná historie
do desek svých pak o ní vryje:
Byla kdys větev . . . a nic víc.

II.

(1918)

A přišel čas, kdy větev osamělá
přec zašuměla.

To bylo v onu noc, kdy nepřítel
se plížil k prahům lidských příbytků
a žhářskou rukou oheň do nich vrhal
a krví barvil nebesa i zemi,
vykrádal pole, chalupy a chrámy,
a rdousil starce, do otroctví vlekl
ženy a dítky. Kopyty svých koní
úrodu ničil v štěpnicích a lánech
a řetězy kul pro duchy a těla.

V tu temnou noc, jež zburcovala lidstvo
požárů dýmem, hrůzou milionů,
ta osamělá, živořící haluz
se zachvěla, když strašný vichr zadul.
To bylo tehdy, odvěký kdy vrah náš
se zkrvácenou sekerou se plížil
k rodnému kmenu, aby rázem podt'al
a k zemi skácel naši českou lípu

a její tělo změnil v prach a popel
v plamenném žáru světového ohně.

Však starý kmen, jenž po staletí dlouhá
vzdoroval bouřím, sekerám a bleskům
a z vlastní půdy ssál svou všecku sílu
neklesl, nesklonil se. V těžké noci,
jež jako příkrov na Evropu padla,
zázrakem rozkvet v nejkrásnější květy.
Vstříc jitru, v které vždycky pevně věřil,
své větve rozpial, bouří omlazené,
a pod košatou, šumnou korunu svou
shromáždil všecky syny své a dcery.
A zdravý, starý kmen jim zárukou byl,
že bude lépe po přejití vichřic.

A dálná jeho větev, přesazená
do cizí půdy, jež ji stravovala,
svou mízu nezapřela. Jak by nová síla
prýštila do ní z krve mučedníků,
co na dunajských mřeli popravištích,
a z krve reků, kteří vyšli rozbít
říš násilí a křivdy. Každý záchvěv,
jenž korunou hnul staré, rodné lípy,
vyvolal ohlas u zámořské větve.

A na hlas, který z dálné vlasti zazněl
a na poplach bil v zvony českých srdcí,
na výzvu, zvoucí k odboji a lásce,
k oběti krve, ke cti vlastní duše,

k boji a slávě, k vítězství a pravdě,
v odpověď dálná větev zašuměla.

— — — — — — — — — — — —

Snad někdy uschne. Snad ten čas je blízký.
Snad v cizí půdě zahyne a setlí.
Však žila přec, by v doby vlnobití
kmen rodný nezhynul a mohl žíti.

Z VELKÉ DOBY

I. Po sarajevském atentátu

Ponurý na vše padá stín,
když nad říší se připozdívá.
A přízrak staletých už vin
se oknem do Schoenbrunu dívá.
Oknem se dívá do paláce,
kde na svých předků chladném trůně
zločinný, sešlý sedí vládce.
Duše i tělo něčím stůně . . .

Tělo se zvolna rozkládá,
a duší těžká chmura táhne.
Rozvratu dusná nálada
v ledové srdce časem sáhne.
Vzpomínka za vzpomínkou vstává
a v každé krev se temně míhá.
A unavená klesá hlava.
A v tmavém koutě Smrt už číhá.

"Co přízraku chceš neznámý
zde v podvečera mého chvíli?

Zní výstřely . . . To bratra mi
v Mexiku tenkrát zastřelili.
Já ničím nebyl ušetřen:
Má vina to? Či cizí vina?
Je pravdou to, či je to sen,
že měl jsem také kdysi syna?"
Vládce se nehne skloněný
a nepohne se ruka zvadlá.
V tmu svítí pilník broušený,
pod kterým Alžběta kdys padla.

A zvolna z kouta setmělého
Smrt záludným se krokem zvedá.
A k vládci jde a vedle něho
na habsburský trůn tiše sedá.
A on ji vedle sebe tuší,
jest zvyklým jejímu již zjevu.
Výstřely málo jen ho vzruší,
jež rozlehly se v Sarajevu.

Pod kletbou svých i starých vin
staleté svojí dynastie
se Smrtí řídí, vládce stín,
osud dvojité monarchie.
— Pohaslým zrakem zkaleným
se v temné prázdno věčna divá.
A cítí, vše jak hyne s ním.
A nad říší se připozdívá.

1. července 1914

II. Američtí reservisti

Kdo rakouský jsi poddaný,
císaři pánu oddaný,
chystej se k cestě! Hola!
František Josef volá.

Jsou dnové v říši neklidní.
František Josef ve Vídni
dal rozeslati listy
na všechny reservisty.

Mládež povinná vojnou
má z toho radost hojnou.
Však marně čekají na ni
rakouští vojenští páni.

Vojenští páni v říši
do Ameriky píší,
chtí české mládence zvábit:
"Pojd'te se k nám dát zabít!

Kufříky připravujte,
ke plukům narukujte,
životy pojd'te klásti
na oltář širší vlasti!

Přijeďte rychle z dálky
do loupežnické války.
Pokořit chceme Srby.
Moc už nás záda svrbí.

Vstříc jdeme velkým změnám.
Německo pomůže nám.
Přijeďte v naši stranu
střílet do Slovanů."

Tak píší páni z Vídně
a reservista klidně
čte si to v Americe.
Baví se převelice.

Svůj kufřík nepakuje,
ke pluku nerukuje.
Neví, proč v květu žití
má se dát zastřeliti.

Čte výzvu k vojně z dáli,
dí: "Zdrávi vzkazovali!"
A potom s myslí hrdou
jde vypít jednu tvrdou.

Ta jde mu k duhu posud,
však širší vlasti osud
i celé monarchie
mu zcela lhostejný je.

Rakouská celá říše
k úpadku spěje tiše,

ke zmatkům převelikým,
nelitována nikým.

Nikdo ji nelituje,
nikdo ji nemiluje.
Lidé, jež volá k zbrani,
dělají vtipy na ni.

V srdcích všech za to žije
ku Srbsku sympatie.
Každý dí: "Každopádně
řežte do toho řádně."

Po pomstě touha kvete
za křivdy tisícleté.
Hoj, vy vídeňští páni,
přišel den súčtování.

Za křivdy persekuce
k pomstě se zvedly ruce.
Slovanstva obr vstává
a na pochod se dává.

Svět zase po dlouhých rocích
se zachvěl při jeho krocích.
Staré se říše boří.
—A Evropa už hoří. . .

—(29. července 1914.)

III. Na polích katalaunských

(K výročí bitvy na Marně)

Již zdálo se, že vskutku do nebes
německé pýchy stromy růsti budou,
že Evropa, v smrt vklíněna a v děs,
se pod zátopou krve zalkne rudou,

že pousmát se může Attila,
jenž nad Sprévou se triumfem chtěl opít,
hodina Francie že odbila
v rachotu děl a v cvalu pruských kopyt.

Z ran tisícerých míza Belgie
prýštěla k zemi, po níž železnými
kročeji táhla plavá bestie,
puštěná z mříží klece v Postupimi.

— — —

Oh, ne, přec nezvítězil Attila!
V nejtěžší chvíli, ve smrtelné křeči
lva Belfortského síla ožila.
Vždyť' srdce světa bylo v nebezpečí.

To srdce světa, Paříž, město měst,
jímž svět zas měl se obrodit a zmládnout,

se k slávě zase bojem mělo vznést,
a nikdy pokořit se, nikdy padnout. . .

Francie rytířská zas povstává,
v boj řítí se na Katalaunské pláni.
Národ, jenž mře, však jenž se nevzdává,
lvím krokem v před jde se zat'atou dlaní.

A hordy Hunů zase prchají
Francie starou slávou oslněny. . .
A vítězství jak kráčí po kraji,
svět oddechl si vděčně, zachráněný.

IV. Padlým českým dobrovolníkům

Vojáci naši, v Rusku, ve Francii,
vojáci naši v černé zemi tlící,
co padli jste, když jiní ještě žijí,
co padli jste jak boží bojovníci

za českou věc, poprvé v tři sta letech,—
nad hroby Vašimi už květ a tráva rostou
a šeptají o nadějích a vznětech,
s nimiž jste šli za povinností prostou:

vlast vysvobodit, z hrobu zvednout znovu. . .
Tak šli jste, dusíce sny o domovu,
o zpěvu dívčím, květech, o mládí.

Však jméno vaše ve všech příštích dnech
vždy bude žíti, symbol našich Čech,
jež samy sebe nikdy nezradí.

—(V květnu 1916.)

V. Hnízdo Sokolí

V klínu hor, kde černé bory šumí
po skalinách zpěv svůj dumavý,
v zemi, kde vše k srdci mluvit umí,
kámen dějiny kde vypráví,

ozvěna kde staré slávy dřímá,
zakleta v klid tichých údolí,
od Šumavy k horám Orlickým až
leží staré hnízdo sokolí.

Přitisknuto k tesům horským štítů,
v hromu třesk a v nočních vichrů let
hnízdo sokolí jak přední hlídka ční tu
nad propastí v cizí, chladný svět.

Odolalo bouřím po staletí,
vždy v něm sídlil nezdolaný vzdor,
po staletí hnízda toho děti
v svět se rozlétaly z českých hor.

Kolikrát nám hnízdo zapálili,
kolikrát je smetli do prachu,
kolik sokolů nám zardousili,
v posměch, k potupě i k postrachu!

Na Moravské Pole zavlekli je,
kde se Habsburk prvně pousmál.
Sokolí však hnízdo stále žije,
sokolí rod plemení se dál.

Sokola jsme zřeli vylétati,
k Bodamskému jezeru až vzlét.
V Kostnici ho umučili kati,
by se nikdy nemoh' vrátit zpět.

Z plamenů však vzlét' jak fénix zlatý. . .
Zas ho poznal jeho věrný lid.
Roj se vznesl z hnízda, pomstou vzňatý,
zkřiknuv: "Zabít, bít a neživit!"

Středověké nebe zatmělo se
mračnem sokolích těch perutí.
Ustrašené lidstvo zachvělo se
v bázni, bez dechu a bez hnutí.

Jak to v skalách naříká a hvízdá!
Slávy epopeje umírá. . .
Sokol jiný, z českého též hnízda,
v světa labyrint se ubírá.

Zákon bratrství a pravdy plamen
na perutích nesl v světa kraj,
v Nardenu až, opuštěn a znaven,
v klidu smrti našel srdce ráj.

Sokolí pak hnízdo osiřelo,
zdálo se, že zcela vymřelo.

Pod skalami dole neveselo,
smutek lidem padal na čelo.

Zas však sokol z hnízda vylét náhle.
"Nepopustíme!" zněl jeho hlas.
České luhy, tesklivé a zprahlé,
po letech se zelenaly zas.

Jakou v Čechách vykouzlil nám změnu,
neohroženě a vesele!
Až pak Němci k Alpám u Brixenu
přikovali hruď tu z ocele.

Sokolí však hnízdo žije, žije!
Sokolí z něj stále vzlétá roj.
Nenávidí klec a křídly bije
na poplach: V boj, v starý český boj!

Bouř ať hřmí a vichry nocí letí,
na svět celý padá strach a děs.—
Všichni z hnízda, české země děti!
Naše bitva bojuje se dnes!

Dva nás vedou sokolové siví,
mladý však jich duch a jejich spár.
Z našeho jsou hnízda, z české nivy,
český plane v jejich zraku žár.

K nejkrasšímu let'me s nimi cíli,
v boj, kde o volnost se zápolí,
by nám zase Němci nezměnili
v klec to staré hnízdo sokolí!

—(V listopadu 1916.)

VI. Půlnoc

Stín půlnoci svůj černý závoj věšel
nad zemi utichlou.
Klid vládl v ulicích, po kterých nikdo nešel
deštěm a tmou.

Spát nemohl jsem. Stesk mne divý schvátil
a smutku těžká pěst.
Klid volal jsem, jenž navždy se mi ztratil
v bludišti temných cest.

Na domov vzpomněl jsem a mladosti své luhy,
na dávno přešlý čas,
na stará snění, na zemřelé druhy,
na rodných polí klas.

Na zemi krásnou, milovanou zemi,
v niž pevně vnořeny
přes dálku prostorů jsou myšlenkami všemi
mé duše kořeny.

Klid půlnoci se v okno moje díval:
A jako fantomy

rej stínů bizarních na šeré ploše splýval,
buše v mé svědomí.

Z tmy půlnoční, v níž rodná spjata země,
zněl utajený vzlyk,
jak tichá výčitka, jež sáhla do srdce mně
v bolestný okamžik.

Jak tichá výčitka mých bratří povražděných,
jichž řinoucí se krev
o pomstu volá, v duších zlhostejněných
burcuje vzdor a hněv.

Na poplach bije do všech úhlů světa
k svým dětem v zemích všech,
že doba tu, kdy půda krví zkvétá
těch starých našich Čech.

Že zas se vrazi krvelačně smějí,
že zas je věšen Čech,
že rodnou půdu zas nám roznášejí
na koňských kopytech.

V stín půlnoci tak hlas zněl české země . . .
Vstal jsem a upřel zrak
v tmu ven, kde dálky šeřily se temně,
a nebe samý mrak.

A rozechvělý zřel jsem v mračen změti
jak ze všech světa stran

šik ubírá se české země dětí,
po pomstě touhou hnán.

Hle, z Francie i z Kanady se ženou,
i z plání Asie
mstít, zachránit svou matku uraženou,
synové Čechie.

Oh! Bijí pro ni věrná srdce posud,
hotová zemříti!
Vražedná Vídni, zpečetěn tvůj osud,
již hrany zvoní ti.

Zvoní je píseň táboritských šiků,
jež po staletích zní
na českých rtech zas ve vítězném vzkřiku,
tvá píseň pohřební . . .

— — Stín mizel již a hvězdných světel příval
se zachvěl ve mračnech.
To ze chmur mizících se svobody svit díval
do našich starých Čech.

VII. Vůdci národa

(K příjezdu prof. Masaryka do Ameriky.)

Ne roků čtyřicet—my celých tři sta let
bloudili pouští. Hoře jen šlo s námi
a ponížení. Kdesi za horami
kraj zaslíbený, volnosti byl květ.

Kolikrát hlavu k marné vzpouře zved'
uštvaný národ. Skloněn pod ranami
dál nezlomen šel k cíli pustinami,
kde často v duše kanul skepse jed.

Pak zavál vichr, který říše boří.
Svět celý rdí se v ohni, v krve moři.
—Je konec bloudění, je velkých činů čas.

Zas vlaje prapor božích bojovníků,
jenž s Tebou v čele, v nerozborném šiku
z poroby ke svobodě vede nás.

VIII. Slavnostní báseň k otevření Husova Domu v Chicagu 1915

Hus spálen byl a jeho popeli
spočinout v Rýnu dali jeho kati.
Jest tudíž jisto: Tuto neděli
se Mistr Jan Hus v hrobě neobrátí.

Neobrátí se, třebas v tento den
ve jménu jeho dům si otevírá
pan doktor Iška, chytrý občan ten,
jenž černožlutý prapor hrdě svírá

v své pravici a volá: "Všichni sem
pod prapor můj, neb pod tou barvou právě
bojoval Žižka dávným před časem
k své slávě jednak, jednak k mé též slávě.

Můj prapor černožlutý, na mou čest,
vlá, symbol zářný husitského vzdoru,
nad čelem mým, jež takřka čisté jest
a jež jest lepší poplužního dvoru.

Sem pod můj prapor! Já vás budu vést
dle instrukcí, jež c. k. konsul dá mi.

A konsul nelže. Vždyť má, jak já, čest,
a jako já, i on jest chvalně známý.

Toť prapor jest, o němž už Havlíček
řek': "Moje barva černá jest a žlutá,
mé heslo: Silvestri a Zwiedinek,
dvě jména krásná, čistá, nedotknutá."

Pro prapor ten na dvaadvacáté
jsem ulici teď postavil si stánek,
by z něho v duše vaše dojaté
vál libý c. k. konsulátní vánek."

Tak volá Iška, prapor třímaje.
Jdou k němu všichni, co mu na soud dali.
Svobodná Obec tady celá je.
Muži co duby, muži jako skály.

Na černožlutý prapor přemilý
hledí a žár jim silný v očích hárá.
Vždyť ve "Vesmíru" sobě před chvílí
přečetli článek A. G. Melichara.

Takový článek duši posílí,
když dočteš se, jak spojenci jsou bídní,
a v Rakousku jak bez běd, násilí,
našemu lidu kynou dnové klidní.

Když dočteš se, jak národ přešťasten
jest v Rakousku, a jak to jeho štěstí

chce zkazit Masaryk, největší aktér ten,
jehož by zem neměla ani nésti.

Dům otvírá se! Bum, tarara, bum!
Zní řeči, muzika teď začne hráti!
A jméno jemu dáno Husův dům.
Vždyť Mistr Jan se v hrobě neobrátí!

Jest vlastně svěcení to praporu,
jímž duše malinké jsou v hloubi hnuty.
Iška dí, že to prapor Táborů.
Však jak to přijde, že je černožlutý?

IX. České vojsko

Na Veliký Pátek při pašijí hlase
vždy prý jednou za rok Blaník otvírá se.

Stará kronika i báseň o tom píše,
ujařmený lid si o tom šeptá tiše:

"Už je Velký pátek, už nás na kříž bijí
už nám kolem čela věnec z trní vijí.

Už uás bičovali, v bok nám vbodli kopí,
už Vlast, naši matku, v proudech krve topí.

Už nás Vídeň vraždí, už nás v pouta jímá,
kde je naše vojsko, v Blaníku jež dřímá?

Kdy pomůže zemi, která k smrti sténá?
Kdy dub na Blaníku už se zazelená?"

Ticho ve vesnicích, ticho v celé zemi.
Zraky plny hněvu, ale rty jsou němy.

Trpí země česká, trpí po staletí.
Ale mezi lidem divná zpráva letí.

Divná zpráva letí, druh ji druhu sdílí,
rytíři že z hory dávno vyrazili.

Blaník otevřel se za měsíčné noci,
vojsko vyjelo ven, Čechám ku pomoci.

Šťastně uniklo svým nepřátelům, vrahům,
vítězně se vrátí k volným českým prahům.

Je to naše vojsko, z vyhnanců a sběhů,
ze všech světa konců, od všech moří břehů.

Prapor český zase nad hlavou jim vlaje,
Svobodu s ním nesou do českého kraje.

Lid si o tom šeptá, hlavu k zemi kloní:
"Slyšíte už z dálky temný dusot koní?

Blaník už je prázdný! Vojsko ale žije.
Nepřítele bije, za Čechy se bije."

A lid, který mlčel, šeptá v rozechvění:
"Proroctví se plní, konec utrpení."

V chalupách lid tajně sobě vypravuje:
Z Francie a z Ruska český vítr duje.

V Praze naslouchají v temné noční tiši.
Zdá se jim, že náhle v mlčení tom slyší,

v Karlově jak mostě nad vlnami řeky
Brunevíkův meč hnul se, jenž tam zazděn věky.

—(1916.)

X. Česká srdce

Když večera modravý závoj nad zemi utichlou splývá
a z prérie zavoní tráva a hvězdy se rozsvěcují,
zapomenutý nápěv, zapadlá slova snivá
zadechnou v duši a o jiném kraji vypravují.

O dálném kraji, tam u nás, kde jinak a důvěrněji
vlní se pole a šumějí lípy a praskají klasy,
o kraji, jehož vzpomínek kouzla světem nás provázejí,
nás, věčně začarované do jeho tragické krásy.

Do jeho tragické krásy, ze starých dějů jež hřímá,
jež za nocí kvílí z rozvalin jeho zbořených hradů,
jež z duše lidu na cizince hledí očima záhadnýma,
vzpomínka neumírající vší naší slávy i pádu.

Jak často, když modravý večer nad zemi utichlou splývá,
a hvězd bledý svit tajemné hloubky dodává výším,
slýchám, jak domoviny mé hlas z daleka zpívá,
a mohutný chorál všech českých srdcí v něm slyším.

Těch srdcí tam doma, jež čekají ve vzdoru, v bázni,
zdrcená, rozšlapaná, však nepřemožená dosud,
jež doufají věčně, že brzy hlas polnice zazní,
jímž signál dá k odplatě vrahům dějin se valící osud,

i všech srdcí v cizině, jež ze všech pevnin a moří
se spojila v nezlomný řetěz k velkému svobody dílu.
Všech generací minulých vzdor a oheň v nich hoří,
všech našich reků a mučedníků v sobě spojují sílu.

Oh, jaký to nezlomný řetěz! Jej staletí poroby kula,
v něm slily se slzy a krev a vše, co v nás vřelo a mřelo!
O řetěz českých srdcí zlomí se nepřátel pýcha ustrnulá,
zdrcena smrtelným úderem ve své zpupné a proradné čelo.

OBSAH:

Stránka:

Život a básnictví lyrické 5
Rodinné záležitosti 7
Večer 10
Poslední dopis 11
Loučení s dívkou 13
Hermina Huberhauerová 14
Záloha 20
Zimní večer 22
Zkažená doba 26
Ballada Svatohorská 28
Jaro 30
Zpověď 32
Z biblické dějepravy:
I. Vánoce 33
II. Mládí Ježíšovo 37
Ve Španělsku 41
Jednoroční dobrovolník 43
Bouře 46
Příjezd do Ameriky 47
U Liščí řeky 48
Noc v Chicagu 50
V Lincoln Parku 52
Divadlo 54
Rozjímání podzimní 56
Muž a žena v manželství 58
Při "Prodané nevěstě" 62
Náš advent 65

Stránka:

Sylvestrovská elegie 66
Českoamerická větev 68

Z velké doby:

I. Po sarajevském atentátu 73
II. Američtí reservisti 75
III. Na polích Katalanských 78
IV. Padlým českým dobrovolníkům 80
V. Hnízdo Sokolí 81
VI. Půlnoc 84
VII. Vůdci národa 87
VIII. Slavnostní báseň 88
IX. České vojsko 91
X. Česká srdce 93

231 Tisk Spravedlnosti,
1821-25 S. Loomis St., Chicago

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 13 04 02 029 6